

01

ALEŠ LOMBERGAR

Izvedenec za historične krasilne tehnike na steklo

Piše: Vesna Teržan

Letos avgusta so v notranje okvire izložb v Urbančevi mestni palači, na vogalu Trubarjeve ulice in Miklošičeve ceste v Ljubljani, vgradili še poslednji element, ki je lepo zaokrožil zgledno prenavo te secesijske stavbe. To so jedkana stekla, nastala po vzorcu enega izvirnika in nekaj črepinj. Steklo so razbili veseljaki davnega leta 1989, ko so po silvestrski noči zagnali v izložbo Centromerkurja steklenico šampanjca. A na srečo je naslednje jutro Aleš Lombergar opazil razbito šipo, in ker ima »pravo oko«, je vedel, da je šlo po gobe še eno poslednjih ljubljanskih historičnih oken iz leta 1903. Zavedal se je, da je te črepinje treba shraniti, z dovoljenjem brezbriznega poslovdje trgovine je drobce stekla pobral in shranil.

Izvedenec za historične krasilne tehnike na steklo, tako se glasi opredelitev oziroma naziv Lombergarjevega poklica, kar je nekako dolgovozna oznaka za enega izmed poklicev, ki so tako rekoč že izginili. V začetku osemdesetih let je naključje nanese, da se je lotil prvega jedkanja stekla, natančneje

kozarca. Sebe in sodelavce je želel presenetiti in dokazati, da lahko, da zmore. Jedkanja stekla se je učil iz stare nemške literature in vadal, preizkušal metode, pridobival znanje in izkušnje. A previdno, kajti nepozorno ravnanje s fluorovodikovo kislino je lahko življenjsko nevarno. V bistvu pa gre za grafično tehniko, obstajajo različni načini jedkanja stekla, tudi večstopenjsko jedkanje z maskami in predhodnimi retušami, a napak ni mogoče popravljati. Kajti ko je kislina enkrat zagrizla v steklo, je konec; je, kar je.

Za njim je skoraj 27 let kariere, ki jo je preživel v zaščitnem skafandru in z masko na obrazu, polagal je stekla z raznolikimi ornamentami v bazen s kislino in upal, da je naredil vse tako, kot je treba. »*To moje delo ni posebej zdravo. Fluor se veže na tkivo in ne moreš se povsem zaščititi. In ker nisem v državni službi, si ne morem privoščiti klimatskih naprav, ki bi uravnale količino kemikalij v zraku. Pogosto je v ateljeju pri jedkanju koncentracija plina v zraku prevelika in je tudi maska ne more prav dobro sfiltrirati,*« razlaga Lombergar. Pri postopku je potrebno veliko potrpežljivosti in mojstri pravijo, da

- 01 **Aleš Lombergar ob steklih v Urbančevi hiši.** / Foto Borut Peterlin
- 02 **Protokolarno darilo, ki ga je predsednik vlade Janez Janša podaril predsedniku Ruske federacije Vladimirju Putinu ob svojem obisku v Moskvi junija 2006.** Nastajalo je več mesecev in ker je cena protokolarnih daril omejena z zakonom, ga je Lombergar izdelal skoraj brez plačila. Na steklu je vjedkan najstarejši ohranjen zemljevid Rusije, ki ga je v prvi polovici 16. stoletja narisal slovenski plemič Žiga Herberštajn, zelo ugleden vojskovodja in politik tistega časa v Evropi. / Foto Dragan Arrigler
- 03 **Zlata arabeska za razstavo v Dubaju** / Foto Arhiv Aleša Lombergarja

02

03

je kislina muhasta in da ji je treba posvečati posebno pozornost, saj se vsak dan obnaša drugače. Veliko potrpežljivosti pa ne potrebuješ le za kislino, ampak tudi za natančno nanašanje risbe na steklo. »Zavedam se, da me bodo stekla preživela, in zaradi tega čutim posebno odgovornost. Vztrajnost in natančnost pri izvedbi risbe in nenehno izboljševanje izvedbe je srž mojega dela in mojega odnosa do njega. Ne morem biti površen, tega si ne morem dovoliti, niti zaradi sebe niti zaradi naročnikov in še posebej ne zaradi predhodnikov in njihovih mojstrov. Pogosto delam restavratorska dela, saj k ponovnemu življenju obujam ornamentirana stekla iz 19. stoletja, ki so bila mojstrsko izvedena. Preprosto, pri mojem delu gre za spoštovanje.«

S podobno pedantnostjo se je lotil stekel za Urbančevo palačo in nalogo izpeljal z odliko. A kaj to pomeni, ko pa so stekla tako

vgrajena, da so skorajda nevidna. Lombergar poudarja: »Za ta monokromna jedkana stekla je zelo pomembno, kako so postavljena v prostor. No, v Urbančevi hiši so sedaj postavljena slabo, saj ne presejajo svetlobe, ampak so zaradi praktičnih razlogov uporabnikov te zgradbe zasenčena z belo masko.« Lastniki Urbančeve hiše so pri prenovi upoštevali vse zahteve in navodila spomeniškega varstva, Magistrat International – Emporium, ki je najel Urbančevo hišo za svojo trgovino, pa tega ne razume in ne zna ceniti historične stavbe in njenih odlik. Še več, direktor je menda zadovoljen, da njegove »skladiščne estetike«, ki je je vaju iz BTC-ja, ne motijo neka ornamentirana meščanska stekla. Prenova palače je bila zgledna, sedanja raba pa je neustrezna. Ženska figura, personifikacija obrti, postavljena med stebri, ki nosijo

Strlesvetila

www.strlesvetila.com

04

04 Jedkana stekla v kazinoju v Kijevu v Ukrajini. Kazino je urejen v mogočni hotelski stavbi izpred revolucije. Edini okrasni predmet, ki so ga po vseh letih diktature proletariata še našli, je bil majhen kliše za slepi tisk, ki so ga Lombergarju kot motiv za jedkano steklo predlagali novi lastniki. Vendar ta kliše ni bil posebno uporaben, tako da ga je moral Lombergar v celoti narisati na novo. Takrat se je spomnil prizora iz filma 1984, kjer John Hurt v starinarnici kupi nek popolnoma postranski predmet iz 'zlatih časov', ki se jih ljudje ne smejo več spomniti. / Foto Arhiv Aleša Lombergarja

– 'Rešili smo problem! Še preden se je lepilo strdilo, sem udaril po šipi.' – Tako jim je uspelo, da je eksplodirala na zelene drobne koščke in hkrati ostala zlepljena v sendviču med obema šipama.«

Lombergar je ves čas tudi raziskoval in iskal nove metode. Nekatere novosti so se kalile več let. »V sredini osemdesetih let, ko sem dobil naročilo za opremo ladje za križarjenje, sem bil zelo navdušen nad tem naročilom in sem se v oblikovanje stekel spet vrgel z vsem žarom. Naredil sem vzorec šipe, ki je bila sestavljena iz dveh jedkanih stekel s pozlačenim ornamentom. A to je bilo za naročnika predrago in šipe nisem naredil.« Na ta poskus se je spomnil, ko ga je podjetje Alukomen leta 2005 povabilo, naj razstavlja v slovenskem paviljonu v Dubaju. Za predstavitev na Jutrovem je izbral arabsko, vendar arabsko iz 16. stoletja, ki jo je v lesorezu izdelal nemški grafik Peter Flötner. Izjedkana in pozlačena je na dveh steklih, zlepljenih in vgrajenih v okvir vrat iz orehovine mojstra Marka Črtanca. »Takrat se mi je zdelo, da se mi odpirajo možnosti za delo v Dubaju, in na vso moč sem se potrudil, hotel sem pokazati najboljše, kar znam. Bili so navdušeni, a posel ni bil sklenjen. Ugotovil sem, da imajo ti bogati Dubajčani že prav vse na tem svetu in hkrati jih ne zanima kupovanje v zanje tretjerezrednih državah. Morda pa smo bili le mi nerodni, ne vem, ali je sploh kakšno naše podjetje takrat sklenilo kakšen posel.«

Lombergarjeva pot – mojstra ume-
tne obrti – je bogata in uspešna, saj drugače
tudi ne bi dobil tega mojstrskega naziva. Je
eden redkih v srednji Evropi, ki se še ukvar-
jajo s to obrtjo. Njegov avstrijski kolega, ki
mu je pred leti tudi priskrbel veliko naročilo
za Kazino v Badnu pri Dunaju, je pred krat-
kim zaprl delavnico, prav tako se zapirajo
delavnice v Angliji; svetovna kriza je udarila
tudi v tem poklicu. »Dela je v tem širšem sre-
dnjeevropskem prostoru tako malo, da moramo
držati skupaj. Zato sva bila s kolegom lojalna
konkurenca, pa tudi zato, da sva ohranila dosto-
janstvo.« ×

stopnišče, bi morala komunicirati s Tromostovjem, od koder bi ji sprehajalci vračali pogled skozi jedkana stekla. Reprezentančni prostor s stopniščem bi moral biti osvobojen vseh prodajnih artiklov in belo zamaskiranih izložb, tako da bi ponujal pogled na ulico in z nje v notranjost. Le tako bi bili historična stekla, umetelno stopnišče, lestenci in preostala oprema na ogled vsem očem in ne le tistim petičnim, katerih pogled tako ali tako vidi le potrošne blagovne znamke, za kulturnozgodovinske vrednosti palače pa je slep.

V Ljubljani najdemo Lombergarjeva jedkana stekla še v Mestni hranilnici na Čopovi ulici, na vhodnih vratih v filharmonijo na Kongresnem trgu in na vratih v Stiški dvorec/Akademijo za glasbo na Starem trgu. Kupola ljubljanske stolnice pa je posebno poglavje v njegovem opusu, tam je šlo za inovacijo, morda celo svetovno inovacijo. »Pri ljubljanski stolnici je šlo za inženirsko delo. Prvotno naročilo se je glasilo, naj rešim le težavo

z zarjavelimi mrežami na oknih kupole. Šel sem na ogled, in ko sem stal pod kupolo, me je dnevna svetloba, ki je padala skozi okna v njej, povsem zaslepila. Ugotovil sem, da gre za večji problem, kot so le mreže, saj se Quaglijeve freske sploh niso videle.« Tako se je Lombergar lotil študija in iskanja rešitev za zastavljeni problem. Po štirih mesecih je prišel do idejne rešitve, tehnološko pa so problemu prišli do dna v steklarni Kristal v Lenartu. Osnovni problem je bil, kako razpršiti svetlobo, da bi padala na freske in v prostor. »Naredili smo stekleni sendvič, sredinsko steklo je razbito in ti drobci delujejo kot ogledalca, ki odbijajo in razpršijo svetlobo. Namreč, kaljena šipa eksplodira na tisoče drobnih koščkov, če jo udariš, če jo raniš, če jo navrtiš. Osrednja zagata je bila, kako izpeljati tehnološki proces, da lepilo ne bi upočasnilo procesa drobljenja srednje šipe. V tovarni Kristal so bili tehnologi zelo zavzeti, zanje je bil to izziv. No, neke noči zazvoni moj telefon in tehnolog iz steklarne ves navdušen vpije v slušalko